

FM: Pirmajā ceturksnī no valsts budžeta izmaksāts liels Covid-19 atbalsta apjoms

Publicēts: 28.04.2021.

[Jaunumi](#)

Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi šogad pirmajā ceturksnī atbilstoši Valsts kases datiem pieauguši mēreni un bija par 20 miljoniem eiro jeb 0,7% augstāki nekā 2020. gada attiecīgajā periodā, veidojot 2 805,2 miljonus eiro. Savukārt izdevumi nozīmīgā atbalsta tautsaimniecībai Covid-19 seku mazināšanai ietekmē bija par 617,5 miljoniem eiro jeb 22,8% augstāki nekā pērn attiecīgajā periodā, sasniedzot 3 331,4 miljonus eiro. Līdz ar to kopbudžetā šā gada pirmajā ceturksnī veidojies 526,2 miljonu eiro deficīts, kamēr pērn attiecīgajā periodā kopbudžetā bija 71,3 miljonu eiro pārpalikums.

Lai gan ekonomiskā aktivitāte Covid-19 mazināšanai noteikto ierobežojumu dēļ šā gada pirmajā ceturksnī bija zemāka nekā pirms gada, kopbudžetā nodokļu ieņēmumi janvārī-martā saņemti faktiski 2020. gada līmenī. Kopbudžetā nodokļu ieņēmumi janvārī-martā veido 2 155,7 miljonus eiro, kas bija par 5,9 miljoniem eiro jeb 0,3% mazāk nekā 2020. gada pirmajā ceturksnī. Turklāt pirmajā ceturksnī kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns tika izpildīts par 103,2% un virsplāna ieņēmumi sasniedza 67,1 miljonu eiro. Saņemtā iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) apmērs arī nodrošināja pašvaldībām likumā garantētās summas saņemšanu. Jāņem vērā, ka pērn Covid-19 ietekme uz nodokļu ieņēmumiem bija jūtama no marta vidus, kamēr šogad viss pirmais ceturksnis bijis ārkārtas stāvokļa un būtisku ierobežojumu ietekmēts. Tas attiecīgi norāda uz to, ka uzņēmumi un sabiedrība kopumā ir spējuši pielāgoties situācijai. Turpmāk, ekonomikai atgūstoties un būtiski nepasliktinoties epidemioloģiskai situācijai, prognozējams, ka nodokļu ieņēmumi pieaugs un gadā kopumā būs augstāki nekā 2020. gadā.

Dati par nodokļu ieņēmumiem nozaru dalījumā uzrāda, ka lielākais to samazinājums bijis tieši Covid-19 izplatības mazināšanai noteikto ierobežojumu vistiešāk skartajās nozarēs – izmitināšanas un ēdināšanas, mākslas, atpūtas un izklaides nozarēs, arī tirdzniecības un transporta nozarēs. Savukārt lielākais ieņēmumu pieaugums bijis veselības un sociālās aprūpes, IT nozarēs, kā arī apstrādes rūpniecībā. Nodokļu griezumā šā gada pirmajā ceturksnī lielākais pieaugums bijis ieņēmumos no pievienotās vērtības nodokļa, uzņēmumu ienākumu nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa. Turpretī zemāki kā 2020. gadā bijuši ieņēmumi no IIN un sociālās apdrošināšanas iemaksām, ko noteica vairāki faktori. IIN ieņēmumu zemāku apmēru ietekmēja nozīmīgais šī nodokļa atmaksu apjoms šogad martā pēc iedzīvotāju ienākuma deklarāciju iesniegšanas, tāpat arī pieaugums ar nodokli neapliekamā ienākuma bāzē kā nodarbinātajiem, tā arī pensionāriem no šā gada 1. janvāra. Savukārt sociālās apdrošināšanas iemaksas sarukušas nodokļa likmes samazināšanas par 1 procentpunktu dēļ šogad, tāpat neliels samazinājums gada sākumā bijis arī nodarbināto algu fondam, par ko liecina Valsts ieņēmumu dienesta dati no iesniegtajām deklarācijām. Zemāku sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumu apmēru pret 2020. gadu noteica arī nesadalītā atlikuma veidošanās vienotajā kontā.

Detalizētu analīzi pa nodokļu veidiem šobrīd ierobežo vienotā nodokļu konta ieviešana ar šā gada 1. janvāri, jo daļa no iemaksājamiem līdzekļiem līdz mēneša beigām paliek uz attiecīgajiem nodokļiem nesadalīta. Tādējādi marta beigās vienotajā nodokļu kontā nesadalītā summa ir 171,1 miljons eiro. Šie nesadalītie nodokļu maksājumi uz attiecīgajiem nodokļiem un kopbudžeta līmeņiem tiks attiecināti turpmākajos mēnešos pēc to sasaistes ar attiecīgām deklarācijām.

Kopbudžeta nenodokļu ieņēmumi saņemti nedaudz zemākā apmērā nekā 2020. gada pirmajā ceturksnī. To apmērs samazinājies par 2,9 miljoniem eiro jeb 2,5%, veidojot 111,8 miljonus eiro. Tāpat kā nodokļu ieņēmumi, arī nenodokļi pirmajā ceturksnī saņemti virs plānotā līmeņa. Valsts kases veiktās eiroobligāciju papildu emisijas prēmijas ieņēmumus ir papildinājušas par nepilniem 16 miljoniem eiro, taču šie ieņēmumi atbilstoši Eiropas Kontu sistēmas metodoloģijai vispārējās valdības budžeta ieņēmumos tiks uzskaitīti tikai daļēji. Nenodokļu ieņēmumus par 7,3 miljoniem eiro palielinājuši arī ieņēmumi no noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas. Savukārt, ieņēmumi no maksas pakalpojumiem un citiem pašu ieņēmumiem, turpinoties Covid-19 krīzei, samazinājušies par 7,2 miljoniem eiro jeb 7,1%, veidojot 93,8 miljonus eiro.

Kopumā augstāku kopbudžeta ieņēmumu līmeni pirmajā ceturksnī noteica 38,9 miljonu eiro jeb 9,6% pieaugums ārvalstu finanšu

palīdzības ieņēmumos. Tie saņēmti 443,6 miljonu eiro apmērā un palielinājās saistībā ar saņemtām lielākām atmaksām no Eiropas Komisijas par Eiropas Savienības fondu projektu īstenošanu.

Kopbudžeta izdevumu apjoms pirmajā ceturksnī izmaksātā Covid-19 atbalsta dēļ bija krietni virs iepriekšējā gada līmeņa. Jāatzīmē, ka izdevumu pieaugums vērojams valsts budžetā, kamēr pašvaldību budžetā izdevumi pat samazinājušies par 20,5 miljoniem eiro jeb 3,4%. Tādējādi arī atšķirīga ir valsts un pašvaldību budžetu bilance. Valsts budžetā pirmajā ceturksnī bija 663,1 miliona eiro deficīts, kamēr pašvaldību budžetā 136,9 miljonu eiro pārpalikums.

2021. gadam apstiprinātā atbalsta apjoms līdz 25.aprīlim jau sasniedz 3,1 miljardu eiro jeb 10,2% no iekšzemes kopprodukta (IKP). Pirmajā ceturksnī faktiski piešķirtā atbalsta apjoms atbilstoši Finanšu ministrijas vērtējumam veido 629 miljonus eiro, tostarp par 515 miljoniem eiro palielinot kopbudžeta izdevumus. Covid-19 atbalsta apjomam palielinoties, 2021. gada deficīts tiek prognozēts 9,3% no IKP, kas ir būtiski augstāks nekā 4,5% no IKP 2020. gadā.

Kopbudžeta izdevumu pieaugumu galvenokārt noteica augstais sociāla rakstura maksājumu apjoms. Izdevumi pensijām palielinājušies par 52,5 miljoniem eiro jeb 9,1%, veidojot 627,6 miljonus eiro. To pieaugumu sekmē oktobrī veiktā pensiju indeksācija, arī nobīdes pensiju izmaksās brīvdienu un svētku dienu ietekmē. Tomēr nozīmīgākais pieaugums kopbudžetā pirmajā ceturksnī vērojams pārējo pabalstu izdevumos, kas palielinājušies par 472,1 miljonu eiro jeb 162,7%, sasniedzot 762,3 miljonus eiro. Veiktās izmaksas nodarbināto dīkstāvē un algu subsīdijām, tāpat arī granti uzņēmumiem apgrozāmajiem līdzekļiem pirmajā ceturksnī veikti 223,2 miljonu eiro apmērā. Tāpat līdz marta beigām 184,4 miljoni eiro izmaksāti ģimenēm ar bērniem 500 eiro pabalsta veidā un 19 miljoni eiro pensionāriem un personām ar invaliditāti 200 eiro pabalstos. Šo pabalstu izmaksa turpinās arī aprīlī.

Covid-19 ietekmē būtiski pieauguši valsts speciālā budžeta izdevumi slimības pabalstiem, kas bija par 30,6 miljoniem eiro jeb 48,5% augstāki nekā 2020. gada pirmajā ceturksnī. Pieaugumu sekmēja izmaiņas likumdošanā, kad slimības lapas tiek apmaksātas no valsts budžeta līdzekļiem Covid-19 aizdomu gadījumā jau no pirmās dienas. Atbilstoši Labklājības ministrijas informācijai pirmajā ceturksnī ar Covid-19 saistītie slimības pabalsta izdevumi veidoja 22,7 miljonus eiro, veicot 56,9 tūkstošus maksājumu. Tāpat jāatzīmē samazinājums izdevumos bezdarbnieka pabalstiem. Tie pārskata periodā atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datiem, neskatoties uz saņēmēju skaita pieaugumu par 0,9%, salīdzinot ar 2020. gada pirmo ceturksni, samazinājušies. Izdevumu apjoms bezdarbnieka pabalstiem valsts speciālajā budžetā pirmajā ceturksnī bija par 5,8 miljoniem eiro jeb 14,2% mazāks nekā pērn attiecīgajā periodā, ko ietekmēja vidējā pabalsta apmēra samazinājums, no 369 eiro pērn līdz 315 eiro vidēji šogad pirmajā ceturksnī. Tas saistīts ar izmaiņām likumdošanā, mainot bezdarbnieka pabalsta izmaksas ilgumu un apmēru, kas stājās spēkā 2020. gada sākumā.

Kopbudžetā izdevumi atlīdzībai veidoja 608 miljonus eiro, kas bija par 38,6 miljoniem eiro jeb 6,8% vairāk nekā 2020. gada pirmajā ceturksnī. To noteica pieaugums veselības un iekšlietu resoros, tostarp izmaksājot piemaksas Covid-19 sakarā. Tāpat augstāki izdevumi atlīdzībai vērojami pašvaldību budžetā. Finansējuma palielinājums veselības nozarei noteica augstākas subsīdijas un dotācijas, kas kopbudžetā palielinājušās par 70 miljoniem eiro jeb 12,5%, sasniedzot 629,7 miljonus eiro.

Šā gada pirmajā ceturksnī izdevumu apjomi kopbudžetā precēm un pakalpojumiem kā arī kapitālajiem izdevumiem bija zemāki nekā pērn attiecīgajā periodā. Preču un pakalpojumu izdevumi veidoja 309,2 miljonus eiro, kas bija par 17,1 miljonu eiro jeb 5,2% zemāki nekā 2020. gada pirmajā ceturksnī. Izdevumu samazinājums vērojams galvenokārt pašvaldībās, lielā mērā saistībā ar zemākiem komunālajiem un ēdināšanas izdevumiem, arī samazinoties citiem ar attālinātajām mācībām un darbu saistītiem izdevumiem. Kapitālo izdevumu samazinājums kopbudžetā bijis pat nozīmīgāks, tie samazinājušies par 23,1 miljonu eiro jeb 12,6%, veidojot 159,9 miljonus eiro. Izmaiņas noteica zemākas Eiropas Savienības fondu projektu investīcijas pašvaldībās, tāpat arī izdevumu samazināšanās valsts budžetā Nacionālajos bruņotajos spēkos.